

HÖGLÄSNING I FÖRSKOLAN

– EN ENKÄTSTUDIE OM PEDAGOGERS
ARBETE MED BARNES DELAKTIGHET OCH
SPRÅKUTVECKLING

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Nelly Semaan Charro
Christine Thorander

2021-FÖRSK-G107

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryt utbildning för pedagogiskt verksamma 210 hp

Svensk titel: Högläsning i förskolan – En enkätstudie om pedagogers arbete med barns delaktighet och språkutveckling

Engelsk titel: Reading aloud in preschool – A questionnaire study of educators' work with children's participation and language development

Utgivningsår: 2021

Författare: Nelly Semaan Charro och Christine Thorander

Handledare: Susanna Cadhamn

Examinator: Susanne Björkdahl

Nyckelord: Högläsning, delaktighet, inflytande, språkutveckling, förskola

Sammanfattning

Bakgrund

Vår undersökning är inriktad mot högläsning i förskolan. Vårt fokusområde berör pedagogernas syn på högläsning och de tillfällen som pedagogerna skapar för ämnet i förskoleverksamheter. Forskarna lyfter fram pedagogernas olika syften med högläsning. Detta har en stor betydelse för barns delaktighet och lärande enligt den sociokulturella teorin som vi har använt oss av i vår studie.

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka hur ofta skapas tid och tillfällen för högläsning i förskoleverksamheter, samt vad har pedagogerna för avsikt med att läsa högt för barnen och i vilken utsträckning görs barnen delaktiga i stunden.

Metod

Den metod som vi har använt oss i studien är en enkätundersökning med ett standardiserat frågeformulär som även har kvalitativa inslag i form av öppna frågor. Enkäterna delades ut till verksamma pedagoger i förskoleverksamheter i två kommuner i Västsverige, för att nå ut till en större urvalsgrupp som kan besvara frågorna som vi har ställt till enkätundersökningen.

Resultat

Resultatet av denna studie visar att pedagogerna prioriterar högläsning i stor utsträckning och att barnen har inflytande i stunden genom samspelet som sker mellan dem och pedagogerna. Detta kan i sin tur möjligen resultera i att barnens språkutveckling stimuleras i hög utsträckning. Majoriteten av pedagoger gör barnen delaktiga i högläsning genom att utgå från deras intresse och erfarenheter i val av bok. Resultatet visar även att pedagogerna samtalar och kommunicerar om bokens innehåll samt ställer frågor till barnen som väcker deras fantasi och kreativitet.

INNEHÅLLFÖRTECKNING

INLEDNING	1
SYFTE	1
Frågeställningar.....	1
TIDIGARE FORSKNING.....	2
Presentation av metoder	2
Tillfällen för högläsning	2
Barns delaktighet i högläsning	3
Pedagogernas syfte med att läsa högt	4
SOCIOKULTURELL TEORI	4
METOD	5
Enkätstudie	5
Urval.....	6
Etiska överväganden	7
Genomförande	8
Analys/bearbetning.....	8
Studiens reliabilitet och validitet	9
Reliabilitet.....	9
Validitet.....	9
RESULTAT	9
Tillfällen för högläsning	10
Barns delaktighet i högläsning	11
Pedagogernas syfte med att läsa högt	14
DISKUSSION.....	16
Resultatdiskussion	16
Tillfällen för högläsning	16
Barns delaktighet i högläsningen	16
Pedagogernas syfte med att läsa högt	17
Slutsats.....	18
Metoddiskussion	18
Didaktiska konsekvenser.....	19
REFERENSER.....	- 1 -
BILAGOR	- 3 -
Bilaga 1: Missivbrev.....	- 3 -
Bilaga 2: Enkätformulär	- 4 -

INLEDNING

Högläsning är ett ämne som har funnits med i förskolan, men pedagogernas syfte med att läsa högt har sett olika ut beroende på utvecklingen som har skett i samhället. Skolverket kom 2015 ut med projektet läslyftet som innebär att pedagogerna ska ändra i sitt förhållningssätt gentemot barnen och göra dem mer delaktiga i stunden. Skolverket beskriver projektet på följande sätt: ”Läslyftet i förskolan handlar inte bara om att läsa. Det handlar om att erbjuda både de yngre och de äldre barnen tillfällen att utveckla språket” (Skolverket 2021).

Tidigare läste pedagogerna ofta för barnen för att de skulle vila och komma ner i varv, vilket Simonsson (2004, s.15) lyfter fram. Det var mer som en avkopplande stund och en rutinsituation, men med den reviderade läroplanen ska pedagogerna arbeta med högläsning på ett sätt som stimulerar språket hos barnen och bidrar till språkutveckling och delaktighet hos dem. I läroplanen för förskolan (Lpfö 18 2018, s.8) står det att: ”Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften”. Det innebär att pedagogernas ansvar blir omfattande för att stimulera barns lärande och utveckling genom högläsning.

Forskaren Myrberg (Myrberg 2012 se Heimer 2020, s. 14) lyfter fram vikten av att barn får lyssna och vara delaktiga i lässtunden. Forskaren beskriver att en sjuåring har ett ordförråd på ca 5000-7000 ord. Barn vid 17 års ålder som inte har lyssnat eller läst aktivt under uppväxten har ca 15 000- 17 000 i ord, däremot har en 17 åring ca 50 000-70 000 ord i sitt ordförråd om hen aktivt och regelbundet har lyssnat och läst böcker. Det krävs ett ordförråd på närmare 50 000 ord för att kunna förstå exempel en text i en tidning.

Vår förhoppning med denna studie är att kunna presentera ett resultat som visar på hur pedagogerna på förskolan arbetar och gör barnen delaktiga i högläsning, både utifrån sitt eget intresse och utifrån läroplansmålen. Vår studie är ett led i den tidigare forskning som vi tog del av under termin sex.

SYFTE

Syftet med vår studie är att undersöka hur ofta skapas tid och tillfällen för högläsning i förskoleverksamheter, vilka avsikter pedagogerna har med att läsa högt för barnen, och i vilken utsträckning barnen görs delaktiga i stunden.

Frågeställningar

- Hur ofta prioriterar pedagogerna högläsning i förskolan?
- Hur anser pedagogerna att de arbetar med barns delaktighet och inflytande i högläsningstunden?
- I vilken utsträckning anser pedagogerna att högläsning har en språkutvecklande effekt hos barnen?

TIDIGARE FORSKNING

I nedanstående avsnitt beskrivs presentation av metoder i tidigare forskning, efter det beskrivs tillfällena för högläsning, barns delaktighet och sist presenteras pedagogernas syfte med att läsa högt.

Presentation av metoder

Det finns forskning om barns delaktighet och om pedagogers förhållningssätt gentemot barnen vid högläsning. Forskarna som nämns nedan har tillämpat olika metoder i sina studier beroende på vilket syfte och vilket fokus som undersökningen har haft. Alatalo, Strid och Westlund (2016) och Alatalo och Westlund (2017) använde sig av fokusgruppsamtal för att genomföra studierna som syftar till att ta reda på pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen vid högläsning. Däremot har Damber (2015) använt sig av observationer i sin forskning för att undersöka pedagogernas syfte med att läsa högt och hur deras förhållningssätt ser ut.

En enkätundersökning utfördes av Svensson (2009) för att studera hur pedagogerna delar upp barnen vid högläsning. På liknande sätt använde Brodin och Renblad (2018) sig av webbaserat frågeformulär som hade en blandning av kvalitativ och kvantitativ metod för att undersöka hur högläsning påverkar barns språkutveckling. Svensson (2011) genomförde intervjuer för att få reda på det sättet som pedagogerna använde sig av vid högläsning. I den studie som Damber och Nilsson (2015) genomförde tillämpades olika metoder såsom intervjuer och observationer av förskoleverksamheten vid litteraturläsning, och sist skrev deltagarna i studien dagbok. Däremot använde Alatalo och Westlund (2019) ett annat kvalitativt tillvägagångssätt i form av fokusgrupper för att få reda på förskollärarnas uppfattningar om högläsning, samt möjligheten att stimulera barns språkutveckling. Majoriteten av forskarna i de här studierna har använt sig av den sociokulturella teorin som utgångspunkt i deras forskning.

Att använda sig av olika forskningsmetoder kan påverka resultatet av forskningen på olika sätt. Exempelvis i fokusgruppsamtal kan respondenternas svar möjligen vara mer ärliga och kopplas till vardagliga erfarenheter, vilket bidrar till att studiens resultat blir mer pålitligt eftersom respondenterna har koll på varandra och vad som faktiskt görs i verksamheten.

Tillfällena för högläsning

Pedagogerna i de tidigare studierna uttrycker att de läser för barnen vid olika tidpunkter under dagen. Svensson (2011) beskriver att pedagogerna hade planerade tidpunkter för högläsning samt att de bestämde val av böcker. Däremot var det vanligt att läsa böcker exempelvis på morgonen före eller efter lunch. Svensson (2011) förklarar att högläsningen skedde först och främst i samband med vilan men också vid andra tillfällen. Det var spontan högläsning som skedde på morgonen eller kvällen, såväl som när ett barn kom med en bok. Det som framkommer i resultatet av forskning som Damber och Nilsson (2015) genomförde är att de oplanerade lästunderna som skedde mest vid läsvidan leder till att läsningen blir mindre värt.

Damber (2015) visar i sin forskning att högläsning enbart ägde rum en gång under en dag, antingen före eller efter lunch vid den så kallade "läsvidan". Pedagogerna i studien uttryckte att de inte hade så mycket tid för högläsning och det är sällan som de hade planerade tillfällen för det. Resultatet av denna undersökning visar att pedagogerna läser för de äldre barnen när de små har somnat, och stunden var inte så lyckad eftersom barnen inte var överens om vilken

bok som skulle läsas. Brodin och Renblad (2018) framhåller att på de förskolor som forskningen genomfördes hade pedagogerna en rutin för högläsning, och de hade fler planerade tillfällen för högläsningen men det förekom även spontan läsning varje gång ett barn bad om det.

Ett resultat från en annan studie som Damber och Nilsson (2015) utförde identifierades fyra olika typer av högläsning. Den ena är tematisk högläsning som kännetecknas av samtal som skedde under och efter läsning. Den andra är spontan högläsning som ägde rum mest när ett barn bad om det. Den tredje är traditionell läsvila som skedde när barnen var som tröttast såsom Damber och Nilsson (2015) kallar det. Den fjärde varianten är barns spontana läsning som skedde mest under lekstunder. Alatalo och Westlund (2019) framhåller att pedagogerna inte hade tid för att läsa högt, utan det är andra måsten som skulle göras vilket hindrade pedagogerna att prioritera högläsningen.

Barns delaktighet i högläsning

Tidigare forskning visar att pedagoger använde sig av olika sätt för att göra barnen delaktiga i högläsning. Alatalo och Westlund (2017) använde sig av fokusgruppsamtal i sin undersökning, som visade att lärarnas förhållningssätt och val av böcker har en stor betydelse för högläsning kvaliteten för barnen, men det framgick inte specifikt på vilket sätt. I Brodin och Renblads (2018) enkätundersökning betonades vikten av kommunikation vid högläsningstunden, vilket bidrog till språkutveckling, utveckling av barns fantasi och kreativitet genom att låta barnen vara delaktiga och kommentera bokens innehåll. De förklarar att pedagogerna delade upp barnen i både små och stora grupper vid högläsningen, och att de var lyhörda för barnens önskemål då de ville att pedagogen skulle läsa högt.

Svensson (2011) lyfter fram i resultatet av sin intervjuforskning att vissa pedagoger delade barnen i grupper om 3-5 vid högläsning, och andra pedagoger framhävde att de delade upp barnen i grupper men det framkom inte hur stora grupperna var. Vid de planerade högläsningstunderna förde pedagogerna en diskussion tillsammans med barnen angående bokens innehåll, samtidigt som de lät barnen använda sin fantasi för att återberätta sagan genom att antingen rita eller dramatisera boken. Brodin och Renblad (2018) betonar att pedagogerna var lyhörda till barnens intresse i val av bok, och de ägnade även tid för reflektion och diskussion beträffande bokens innehåll samt bilderna i den.

Damber och Nilsson (2015) beskriver det samtal som skedde under högläsningstillfällena det var övervägande barnen som tog initiativet för samtalet och sällan pedagogerna. De förklarar att på förskolorna som studien genomfördes var det övervägande pedagogerna som valde böcker utifrån temat de jobbade med. Vid de tillfällena som pedagogerna samtalade med barnen beträffande bokinnehållet var det mest om ords betydelse och inte barnens egna erfarenheter eller upplevelser.

Däremot förklarade Svensson (2009), Brodin och Renblad (2018) att pedagogerna i deras studier gjorde barnen delaktiga i högläsning genom att samtala och reflektera över bokens innehåll, eller bilderna i boken. Några pedagoger valde böcker utifrån temat de jobbar med, medan andra hade i åtanke de böcker barnen gillar och är intresserade av samt vad de själva gillade för böcker. Studien som Alatalo och Westlund (2019) utförde visade att pedagogerna läste i stora barngrupper. Damber (2015) redogör för att pedagogerna inte hade tillräckligt

med kunskap om hur de skulle engagera barnen i högläsning, samt kunskapsbrist i hur de skulle utföra ett samtal med barnen angående texterna de läste för dem.

Pedagogernas syfte med att läsa högt

Pedagogerna som deltog i de ovan beskrivna studier har olika syften med högläsning i förskolan. Enligt Alatalo, Strid och Westlund (2016) samt Alatalo och Westlund (2017) använder sig pedagogerna av högläsning som ett organisationsredskap, pedagogiskt verktyg, och som en mysfaktor. Enligt resultatet i de fokusgruppsamtalen som Alatalo och Westlund (2017) genomförde användes högläsning som en avslappningsmetod, utan språkutvecklande syfte eftersom omsorgsfaktorn var dominerande vid den stunden och pedagogerna prioriterade inte språkutvecklande undervisningen. Svensson (2009) beskriver att högläsningen användes för att lugna ner barngruppen eller i väntan på nästa aktivitet.

Pedagogerna i Svensson (2011) och Damber (2015) studier använde sig av högläsning som ett underhållningsmoment för att skapa lugn och ro. Brodin och Renblad (2018) lyfter fram högläsning som en aktivitet vilken ingick i det pedagogiska arbetet som ägde rum hela dagen, och att pedagogernas syfte med högläsning var att bidra till språkutveckling hos barnen samt stödja deras utveckling och fantasi. Däremot beskriver Damber och Nilsson (2015) att syftet med att läsa högt för barnen var att skapa lugn och ro, samt att pedagogerna hade inget språkutvecklande syfte med att läsa högt för barnen. Resultatet visade även att högläsning inte prioriterades ofta på grund av att andra aktiviteter tog mer uppmärksamhet och att högläsningen fungerade som en rutinsituation när barnen skulle vila.

Alatalo och Westlund (2019) framhåller att pedagogernas syfte med att läsa högt var att samla ihop många barn vid en viss tidpunkt och för att kunna frigöra personalen. Hon förklarade att högläsning användes av pedagogerna som en metod för att organisera dagen och för att skapa en känsla av lugn och ro. I denna undersökning använde pedagogerna högläsningen som en metod för att jobba med teman och för att barnen skulle komma till ro och lugna sig, men även för att lösa konflikter mellan barnen. Det fanns också några pedagoger som uttryckte att högläsning användes som metod för att stödja barnens språkutveckling ifall det fanns möjlighet för det. Alatalo och Westlund (2019) påstår att fåtal pedagogers syfte med högläsning var att utveckla språket hos barnen genom samtalet som skedde under stunden och att de läste böcker utifrån vad barnen är intresserade av. Några andra pedagoger uttryckte att högläsningen användes som ett verktyg för att skapa lugna moment i förskolan.

SOCIOKULTURELL TEORI

Den lärandeteori som kan kopplas ihop med vår studie är den sociokulturella teorin som har Lev Vygotskij (1896-1934) som grundare. Den teorin kan kopplas med vårt syfte och frågeställningar som handlar om att undersöka barns delaktighet och lärande som kan eventuellt ske under högläsningstillfällen. Teorin bygger på lärandet som sker i det sociala samspelet med andra. Wallerstedt (2020, s.53) redogör för att den sociokulturella teorin används för att studera interaktion som sker mellan människor. Ett av begreppen som är relevant för vår forskning är den närmaste utvecklingszonen som handlar om att barn lär sig och utvecklas i det sociala samspelet. Arnér (2009) beskriver den närmaste utvecklingszonen som är ett av de centrala begreppen i Vygotskijs teori och som handlar om att det sociala samspelet skapar förutsättningar för lärande och utveckling hos barnen.

Ett flertal begrepp som kan kopplas ihop med den sociokulturella teorin är kommunikation, interaktion, delaktighet, scaffodling och samtal vilket hör ihop med barns delaktighet i högläsningen och pedagogernas förhållningssätt för att främja barns språkutveckling. Scaffodling handlar om den stöttning som barnen behöver få av vuxna för de ska utvecklas. Christoffersen och Johannessen (2015, s.25) förklarar att begrepp används för att koppla till ett generellt fenomen. I läroplanen för förskolan (Lpfö18 2018, s.14) står det att pedagogerna ska se till ”barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för.” Det innebär att vi ska ta hänsyn till barnens kunskap och erfarenhet vid högläsning vilket avspeglas i Vygotskijs teori. Den här teorin betonar vikten av att lära tillsammans och att utgå från barnens erfarenheter och intressen. Säljö (2014, s.104) lyfter fram den sociokulturella teorins utgångspunkt i kommunikation och samspel mellan individer, vilket leder i sin tur till lärande och utveckling hos människor. Den här teorin kommer att användas i vår analys av resultat, genom att koppla till de begreppen som ryms under den teorin.

METOD

I nedanstående kapitel presenteras val av metod samt en redogörelse av urvalet till undersökningen. Därefter introduceras forskningsetiska övervägande, analys av materialet och studiens reliabilitet och validitet.

Enkätstudie

I vår undersökning använde vi oss av kvantitativ metod i form av enkätundersökning. Vi valde en kvantitativmetod för vår studie för att kunna kvantifiera, mäta hur ofta någonting sker, hur vanligt eller hur många svarar på en viss fråga. Den här metoden är lämplig för vår studie eftersom vi är intresserad av att nå fram till ett stort antal respondenter. Fekjær (2016, ss.18-19) beskriver att fördelen med att utföra en enkätstudie är att kunna vända sig till en större grupp av populationen och därmed berika datainsamlingen och studiens resultat. Även Arnqvist (2014, s.109) framhåller att en enkätundersökning används när det finns intresse att få svar av ett stort antal individer. I vår studie vill vi få reda på hur ofta skapar pedagogerna tillfällen för högläsning i förskoleverksamheter, barns inflytande i ämnet och även pedagogernas avsikt med att läsa högt. Därför ställde vi frågor i vår enkät (se bilaga 2) som går att besvara med hjälp av siffror eller ord som är mätbara, för att ta reda på reda som tycker på ett och ett annat sätt, men vi har även ställt tre frågor av kvalitativt slag som innebär att respondenterna får beskriva med sina egna ord. Trost (2016, s.74) betonar att enkäter brukar bestå av öppna och slutna frågor, och menar att genom de öppna frågorna kan forskaren få mer beskrivande data till sin studie och hur respondenterna associerar.

Vi har använt oss av olika skalnivåer eftersom det är olika variabler som kommer att mätas med hjälp av enkäten, exempelvis när det gäller kön kan variabeln undersökas genom att sortera i olika grupper. Arnqvist (2014, ss.108-109) lyfter fram fyra olika skalnivåer som brukar användas som svarsalternativ i enkätstudie beroende på de svaren man efterfrågar. De fyra nivåerna är nominalskala, ordinalskala, intervallskala och kvotskala. Vi har använt oss av nominal- samt intervallskala i våra frågeformuleringar och svarsalternativ.

Urval

Respondenterna som har medverkat i undersökningen är förskollärare, barnskötare och pedagoger som inte har någon pedagogisk utbildning. Respondenterna är verksamma i två kommuner i Västsverige. Kihlström (2007, s.230) förklarar att i en urvalsgrupp ska det ingå personer som har erfarenhet i det som eftersöks. Alla deltagarna är relevanta för vår studie eftersom mötet sker mellan barn och pedagoger under dagen. Christoffersen och Johannessen, (2015 s. 143) påpekar att när forskaren är intresserad av en specifik grupp, i detta fall pedagoger på förskola, så avgränsas den målgruppen som ska få delta i forskning.

Vår ursprungliga tanke var att få med kommunala samt privata förskolor som valdes ut slumpmässigt till vår undersökning. Det var nödvändigt att begränsa antal förskolor som skulle delta i undersökningen för att det skulle vara möjligt för oss att kunna bearbeta resultatet på ett rimligt sätt (Hjalmarsson 2014, s.158).

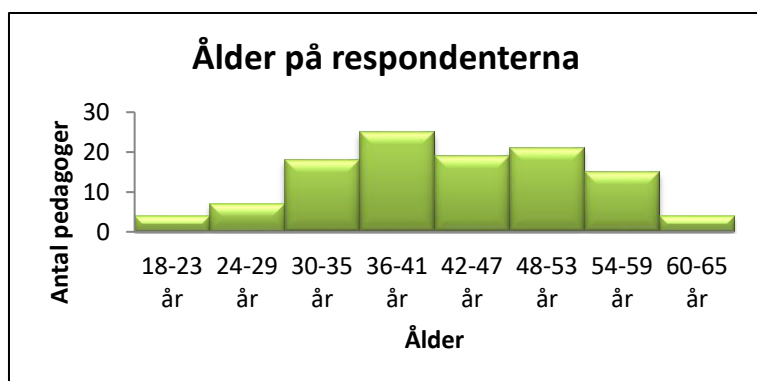
Sammanlagt var det 70 förskollärare, 28 barnskötare, och 15 som inte har någon pedagogisk utbildning som besvarade enkäten. Vi delade ut 161 enkäter för att det skulle vara hanterbart för oss att sammanställa dess resultat med tanke på den tidsram vi hade att tillgå. Totalt lämnades det tillbaka 113 besvarade enkäter vilket resulterade ett bortfall på 30 %. I de slutna frågorna som ställdes i enkätundersökning svarade respondenterna på alla frågorna, däremot i de öppna frågorna fick vi ett internt bortfall, där valde 13 respondenter att inte besvara frågorna 15, 17 och 18. Totalt blev det 39 bortfall i de här tre frågorna (se tabell 1).

I tabell 1 redogör vi för det totala bortfallet. Varje fråga har ett bortfall på 13 svar, totalt 39 bortfall. Vi kan utläsa att alla förskollärare svarade på de öppna frågorna, däremot har två barnskötare och elva som inte har någon pedagogiskutbildning valt att inte svara.

Tabell 1. Bortfall på öppna frågorna.

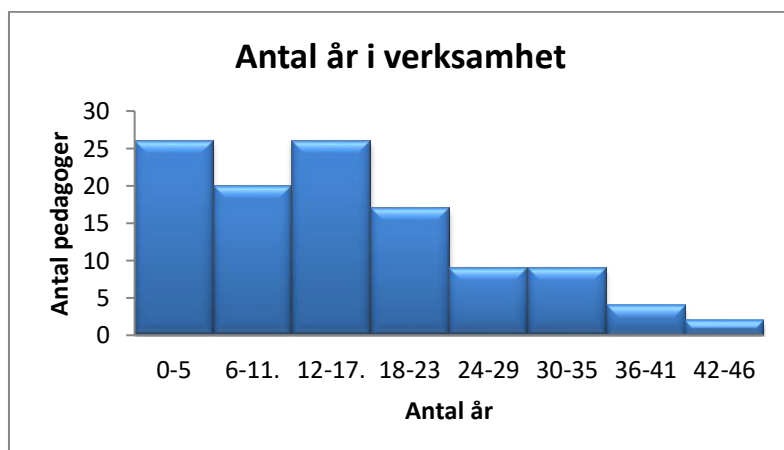
Utbildningsnivå	Saknas svar			Totalt bortfall
	Fråga nr 15	Fråga nr 17	Fråga nr 18	
Förskollärare	0	0	0	0
Barnskötare	2	2	2	6
Ingen pedagogisk utbildning	11	11	11	33
Totalt bortfall	13	13	13	39

En av frågorna som ställdes till respondenterna handlar om deras ålder, detta gjorde vi av både intresse och ifall det skulle ha någon påverkan på resultatet. I nedanstående figur redovisas åldern på respondenterna som deltog i studien. Det finns en relativt jämn spridning i olika åldersgrupper bland respondenterna. I diagrammet kan vi utläsa att åldern på respondenterna ligger mellan 18-65 år, och störst andel (22 %) av deltagarna är 36-41 år.

Figur 1. Ålder på respondenterna.

I nedanstående figur presenteras antal år som respondenterna har varit verksamma i förskoleverksamheten. Spannet visar mellan 0-46 år som verksam i förskolan och medelvärdet ligger på 15 år. Vi ställde den här frågan till respondenterna för att arbetslivserfarenhet ibland kan ha en påverkan på hur respondenterna väljer att svara på frågor.

Figur 2. Antal år i verksamhet.

Etiska överväganden

Under studiens gång har vi tagit hänsyn till de fyra etiska kraven som är nödvändiga att hålla sig till i en studie för att inte bryta mot respondenternas integritet och identitet. De fyra kraven beskrivs av Chrisoffersen och Johannessen (2015, ss. 45-46). *Informationskravet*, innebär att information ges ut till respondenterna kring syftet i ämnet som forskas i. Det är även frivilligt att delta i undersökningen. Med hänsyn till detta kontaktade vi rektorerna först för att få godkännande om utdelning av enkäterna på respektive förskola, och där fick respektive respondent information om studiens ändamål i bifogat missivbrev. *Samtyckeskravet* medför att respondenterna har friheten att avsluta sitt deltagande i studien när som helst, vilket framkommer i missivbrevet (se bilaga 1). Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet* som handlar om att alla personuppgifter kommer att behandlas och förvaras på ett säkert sätt och att inga namn på förskolor eller deltagare kommer att delges i studien. Detta har vi tagit hänsyn till genom att meddela respondenterna i missivbrevet att de kommer att vara anonyma. Till sist innebär *nyttjandekravet* att resultatet av forskningen enbart kommer att användas för studiens ändamål, vilket också framgick av vårt missivbrev.

Genomförande

Vi kontaktade först åtta rektorer via mejl i olika rektorsområden i Västsverige. Det var åtta kommunala och tre privata förskolor. Vi informerade rektorerna om vårt syfte med enkätundersökning. Sju rektorer till nio förskolor visade intresse för vår undersökning och mejlade tillbaka till oss med ett godkännande att dela ut enkäterna till pedagogerna. När enkäterna delades ut fanns vårt missivbrev där information kring enkätens syfte fanns med (se bilaga 1). Trost (2016, s.110-111) beskriver att i missivbrevet brukar forskarna informera om studiens syfte och innehåll, samt att studiens resultat kommer att användas i studiens ändamål. Vi lämnade ut enkäterna (se bilaga 2) och respondenterna fick en vecka på sig att fylla i dem och lämna åter.

Vid första omgången fick vi tillbaka 74 enkäter av 127 och därför valde vi att kontakta ytterligare en rektor till en förskola, då vi hade ett riktmärke på minst hundra besvarade enkäter. De förskolor som hade många bortfall fick ytterligare en vecka på sig att fylla i enkäten. Bortfallet kunde identifieras genom att koda kuverten som respondenterna lämnade tillbaka. Med tanken på att rektorerna meddelade oss antal pedagoger som är verksamma på de respektive förskolor så kunde vi räkna ut antal pedagoger som har besvarat och antalet som inte gjorde det. I och med det var det möjligt för oss att skicka en påminnelse genom kontaktpersonerna som ansvarade för enkätutdelning.

Sammanlagt har nio förskolor i Västsverige deltagit i vår enkätundersökning. Summan av den totala utdelade enkäter är 161. Några rektorer ville ansvara för utdelning av enkäterna till sina medarbetare medan de andra rektorerna hänvisade till ansvariga kontaktpersoner på deras förskolor. Detta var på grund av rådande restriktioner i samband med pandemin där ny kontakt ska minimeras för att minska smittspridning. Enkäterna lämnades ut i hand till både rektorer och ansvarspersoner. Totalt samlade vi in 113 besvarade enkäter av 161, vilket resulterar i bortfall på 48 vilket motsvarar 30 %. Fekjær (2016, s.22) lyfter fram att studier som genomförs på skolor, arbetsplatser, där enkäterna lämnas direkt till respondenterna finns det en större möjlighet att få tillbaka en större del av svarsprocent, och detta bidrar till att informationen som samlas in blir mer pålitlig.

Arbetet med studien har fördelats rättvis mellan oss och vi har varit lika delaktiga och engagerade i alla moment. Vi delade på ansvaret med att kontakta rektorerna, vid utdelning samt insamling av enkäterna. Vi hade gemensamma träffar där vi gick igenom enkäterna och sammanställde dess resultat i ett gemensamt dokument, som vi båda hade tillgång till. Med hjälp av Google dokument och Zoom har vi kunnat sitta på varsitt håll när det inte var möjligt att få till fysiska träffar.

Analys/bearbetning

Enkäterna lämnades tillbaka till oss i ett kuvert och därefter sammanställde vi resultatet i ett dokument i Google Drive. Vi sammanställde resultatet av de slutna frågorna i enkäterna genom att gå igenom fråga för fråga och dra ett streck för varje svarsalternativ som respondenterna hade valt för att därefter föra in det i figurer och tabeller. Vi har även analyserat resultatet till de slutna frågorna genom att räkna ut antal pedagoger som har svarat på varje svarsalternativ. Trost (2016, s.132) beskriver att kodning av frågorna görs genom att skriva siffran vid varje fråga och varje svar för att senare föra in det i resultaten. De tre öppna frågorna bearbetades och analyserades genom att först sammanställa respondenternas svar i ett Google dokument, och sedan kodades de genom att färgmarkera liknande svar med samma färg för att kunna sortera ut vad de hade gemensamt och vad som skiljde dem åt.

Studiens reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet är bedömningskriterier som används för att visa studiens pålitlighet och trovärdighet.

Reliabilitet

Termen reliabilitet används ofta i kvantitativa metoder för att visa hur noggrann och tillförlitlig en studie eller undersökning är. Samtliga slutna frågor formulerades på ett sätt som ger respondenterna möjligheten att välja det svar som stämmer in bäst för dem. Det medför att det blir en god tillförlitlighet eftersom forskarna på ett smidigt sätt kan koda svaren utan att behöva tolka dem, vilket stärker studiens reliabilitet. Trost (2016 ss. 61-62) nämner att det är vanligt att ställa ett flertal liknande frågor om ämnet för att få olika vinklar och kunna jämföra svaren. Han framhåller också att ju enklare frågorna är ställda desto lättare är det att fylla i svaren i enkäten, vilket medför en större noggrannhet och tillförlitlighet.

Enkäternas tre öppna frågor utgör en kvalitativ del av vår studie. I vår forskning har respondenterna gett tydliga svar och åsikter som har varit lätta att tyda. Här finns en risk att reliabiliteten kan minskats eftersom forskaren ibland behöver tyda och tolka otydliga svar. Enligt Christoffersen & Johannessen (2015, s.21) är reliabilitet ett av de grundläggande kriterierna som visar på en tillförlitlighet i studien. För att eftersträva en hög reliabilitet formulerade vi frågorna på ett enkelt sätt där inga svåra ord används, och detta för att respondenterna inte ska missuppfatta frågorna. Trost (2016, s.63) förtydligar att ju enklare frågorna är ställda samt att inte använda oss av negationer eller komplicerade termer, desto högre reliabilitet blir det eftersom respondenterna har lättare att förstå frågan och då blir det färre missuppfattningar och mindre bortfall. Även Åberg-Bengtsson och Pramling (2020, s.192) betonar vikten av att respondenterna får möjligheten att besvara flera frågor rörande samma innehåll för att säkerställa studiens reliabilitet. Vi har för varje frågeställning i vår enkätundersökning formulerat fem frågor med samma innehåll.

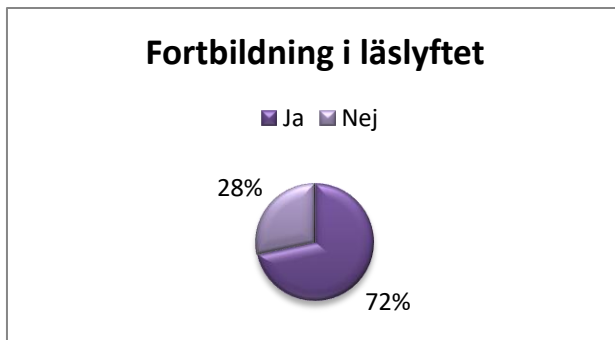
Validitet

Det som utmärker validiteten i en kvalitativ fråga är bekräftbarhet, trovärdighet, överförbarhet och klarhet. I vår studie har vi formulerat frågorna på ett sätt som visar att de hänger ihop med det område vi undersöker, samt att de besvarar våra frågeställningar. Detta lyfter Christoffersen och Johannessen (2015, s.23) fram som betonar vikten av att formulera frågorna på ett vis som visar att det finns samband med syftet i studien.

RESULTAT

I den här delen kommer det att redogöras för de olika resultaten av vår sammanställning från enkäterna. I enkätundersökningen var det tre män och etthundratio kvinnor som deltog. Den största andelen av respondenterna är förskollärare med 62 %, barnskötarna utgör 25 % och respondenterna utan pedagogisk utbildning utgör 13 % av deltagarna i studien.

I figur 3 presenteras andel pedagoger som har fått fortbildning i Läslyftet, respektive de som inte har det. Här kan vi utläsa att majoriteten har fått fortbildning i Läslyftet och den största andelen är förskollärare enligt den sammanställning vi genomförde.

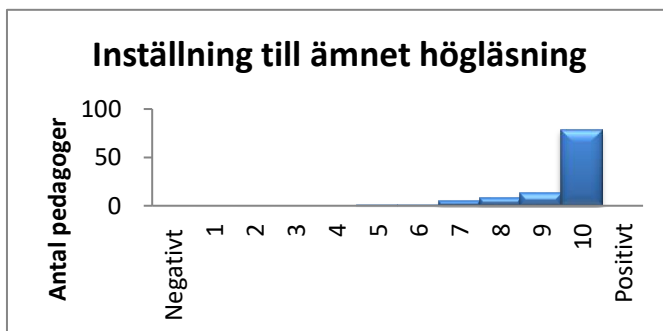

Figur 3. Deltagande och fortbildning i Läsflytet.

Tillfällen för högläsning

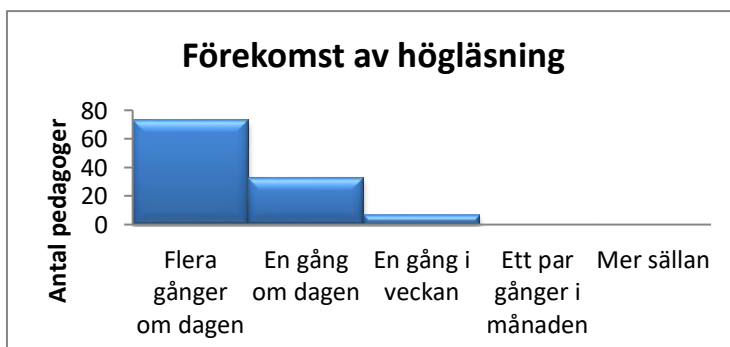
I den här delen kommer vi att redogöra för pedagogerna svar på frågorna som ställdes till vår enkätundersökning och som besvarar en av våra frågeställningar som handlar om pedagogernas prioritering av högläsning.

I enkäten ställdes olika frågor för att få veta hur stor plats som högläsningen ges, vilket åskådliggörs i diagram i detta avsnitt. Det var även av intresse att få veta pedagogernas inställning till ämnet högläsning. I figur 4 kan vi utläsa att majoriteten av pedagogerna har en positiv inställning till ämnet högläsning. Ett fåtal respondenter ligger på variabeln 5 av 10, och där är inställningen till högläsning låg i jämförelse med de andra respondenterna.

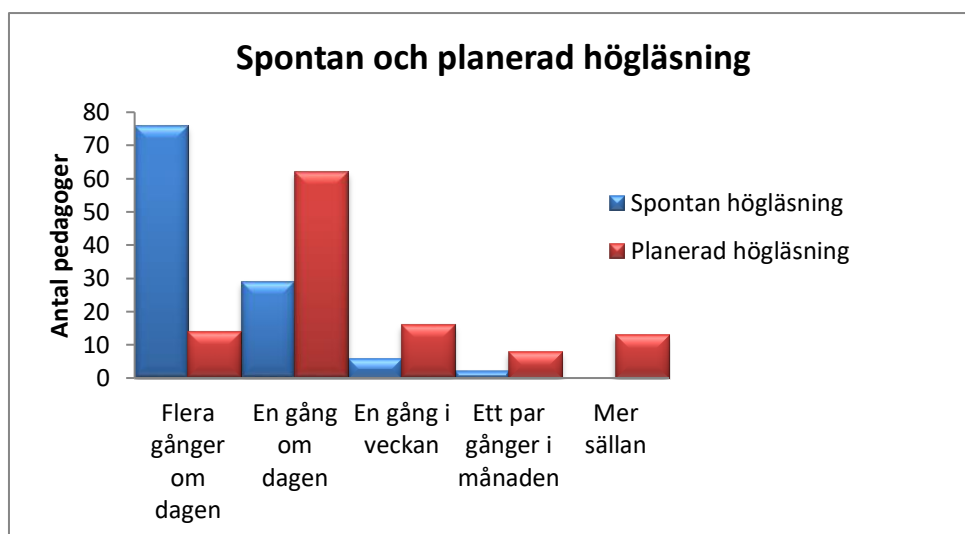
Figur 4. Pedagogernas inställning till högläsning.

Frekvensen av högläsningsaktiviteten är en viktig aspekt i sammanhanget och nedanför redogörs det för hur ofta pedagogerna läser högt för barnen i verksamheten. Majoriteten av pedagogerna läser för barnen flera gånger om dagen.

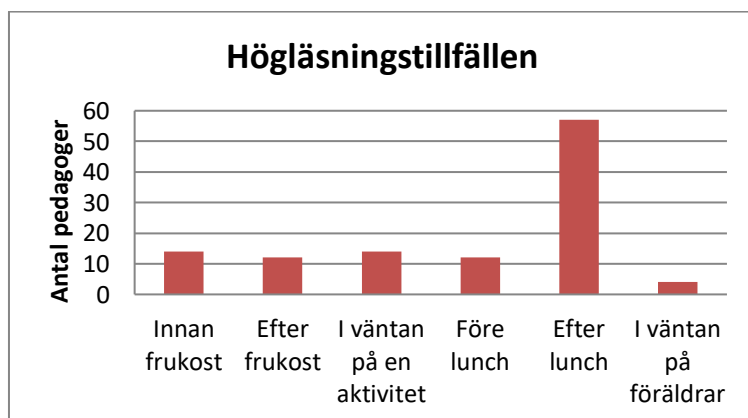
Figur 5. Förekomsten av högläsning i förskoleverksamhet.

Samtidigt är det skillnad på förekomsten av spontan och planerad högläsning. I figur 6 sammanställs resultatet av spontan högläsning respektive planerad. Här framkommer det att en större andel av pedagogerna har svarat att spontan högläsning sker flera gånger om dagen i högre utsträckning än vad planerad högläsning gör.

Figur 6. Spontan respektive planerad högläsning.

Högläsning förekommer vid olika tidpunkterna under dagen. I figur 7 kan vi utläsa att högläsningen sker främst efter lunch. Däremot ser resultatet relativt lika ut under de andra tidpunkterna på dagen, förutom i väntan på föräldrarna då det sker i låg utsträckning.

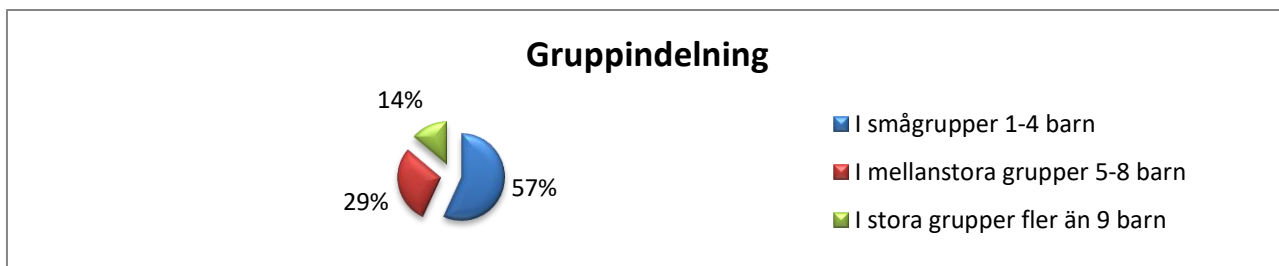

Figur 7. Tillfällen för högläsning under dagen.

Barns delaktighet i högläsning

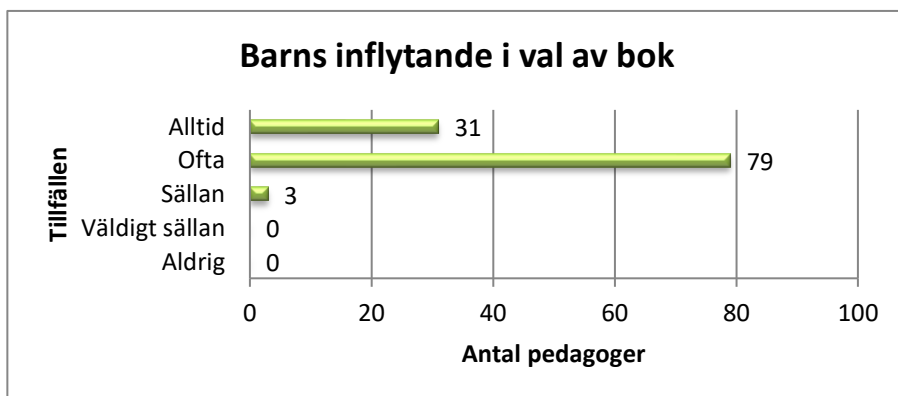
I vår studie formulerade vi en frågeställning som handlar om hur pedagogerna anser att de gör barnen delaktiga i högläsningen. Nedan redogör vi för resultatet av pedagogernas svar.

I enkätstudien undersöktes olika aspekter av barns delaktighet. Det gjordes både genom slutna och öppna frågor. Enligt figur 8 delar pedagogerna in barnen i grupper i samband med högläsning. Vi kan utläsa att det oftast sker i mindre grupper. Detta kan möjligen bidra till barns delaktighet, eftersom barn i en mindre grupp eventuellt kan ha större möjlighet till delaktighet i högläsningsaktiviteten.

Figur 8. Gruppindelning vid högläsning.

En aspekt av delaktighet är att få påverka bokvalet. I figuren nedan ser vi barnens möjlighet till att vara med och välja bok enligt pedagogernas svar, och vi kan utläsa att barnen med stor sannolikhet får vara med att välja bok vid högläsning.

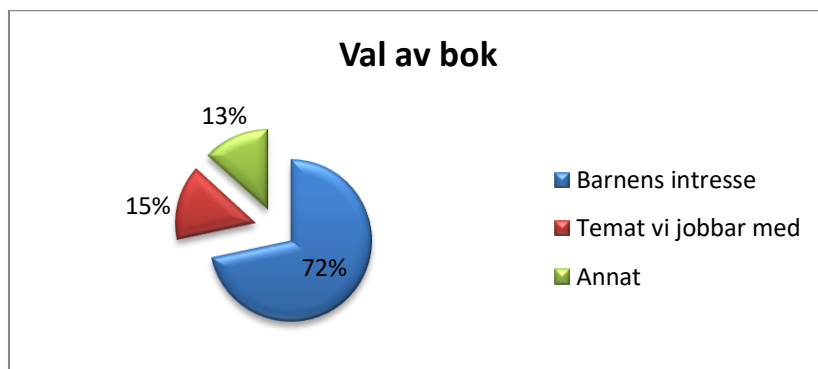
Figur 9. Barns möjlighet att själva välja bok vid högläsning.

Tabell 2 visar vem som avgör val av bok under lässtunderna. Med hela 49 % visar tabellen att det är pedagogen tillsammans med barnen som väljer bok, medan det andra svarsalternativet som visar en hög procent är att barnen får välja bok. I båda fallen är barnen involverade i bokvalet.

Tabell 2. Val av bok.

Du själv	10 %
Barnen	29 %
Kollegorna	4 %
Du tillsammans med barnen	49 %
Annat	8 %
Totalt	100 %

Figur 10 visar vad det är som avgör val av bok. Det är barnens intresse som oftast får avgöra det, och på andra plats kommer temat som förskolan jobbar med. När det gäller annat som påverkar bokvalet, kommenterar pedagogerna att det kan vara något de behöver belysa i barngruppen, såsom värdegrundsarbete.

Figur 10. Avgörande faktor vid val av bok.

I sammanställningen av resultaten till en av de öppna frågorna, som syftar till att undersöka hur pedagogerna gör barnen delaktiga i högläsningen, visar svaren att många av respondenterna gör barnen delaktiga i högläsningen genom val av bok utifrån barns intresse och erfarenheter. På vissa förskolor får barnen följa med till biblioteket för att välja böcker tillsammans med pedagogerna. Respondenterna förklarar att barnen görs delaktiga också genom att samtala om bokens innehåll, titta på bilderna, stanna upp under läsning för att ställa öppna frågor kring boken, samt reflektera över olika händelse i boken.

En pedagog uppger att "barnen är med i samtalet om det vi läser och vi reflekterar tillsammans", och en annan pedagog uttrycker att hen gör barnen delaktiga i läsningen genom att "läsa böcker med inlevelse för att fånga upp deras koncentration till boken och ställa frågor angående händelse i den". På detta sätt får barnen en möjlighet att koppla till sina egna erfarenheter eller något de har varit med om. Barnen får även återberätta och kommunicera med andra. Några av pedagogerna uttrycker att de samtalar med barnen angående svåra ord och begrepp i boken. Andra pedagoger uttrycker att de samtalar om bokens innehåll med barnen efter läsningen.

Det framkommer även att några pedagoger gör barnen delaktiga i högläsning genom att använda sig av olika alternativ till högläsning såsom QR koder, Polyglutt och Ugglo, vilket gör det lättare "att få samtal och flera kan vara med". Pedagogerna använder sig även av flanosagor och rekvisita för att göra alla barn delaktiga och inkludera dem, så som de uttrycker sig. En del av respondenterna förklarar att de läser för barnen varje gång de kommer och ber om det. Några pedagoger har boksamtal och bildpromenad med barnen angående bokens händelse, och en av pedagogerna uttrycker att hen har bokanalys och samtal om författare.

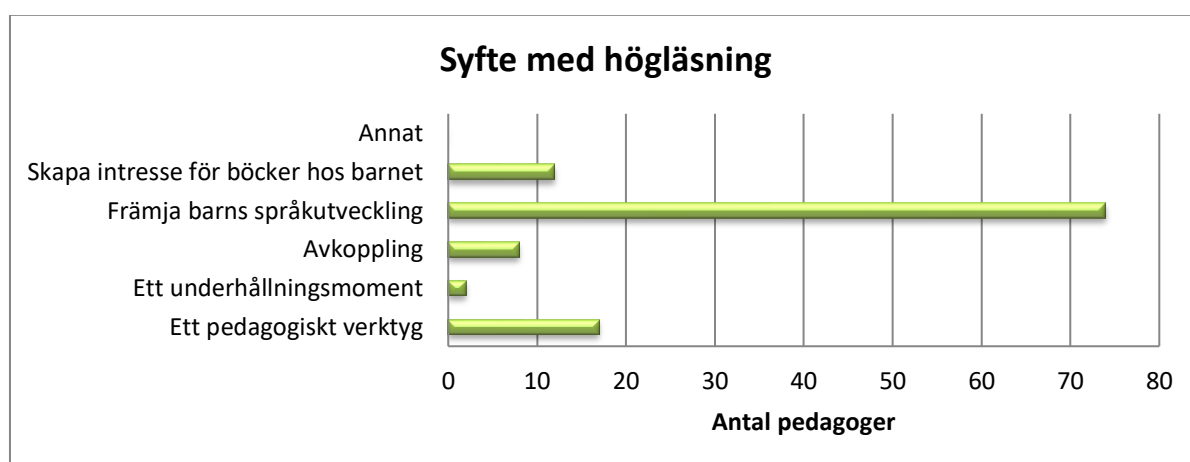
Ett flertal pedagoger studerar framsidan av boken tillsammans med barnen innan de börja läsa för att skapa spänning och intresse. De ställer även frågor till barnen angående vad de tror att boken kommer att handla om och för diskussioner med barnen. En pedagog uppger att hen gör barnen delaktiga i högläsningen genom "val och aktivt deltagande av litteratur". En annan pedagog nämner att hen "läser med barnen och inte för". Ett par pedagoger uttrycker att de gör barnen delaktiga i högläsningen genom att använda sig av TAKK för att förstärka barnens språk. Det framkommer även i pedagogernas svar att de gör barnen delaktiga i högläsningen

genom att ha ett inkluderande förhållningssätt, och att de stöttar barnen för att “de ska kunna reflektera, förstå, och sätta sig in i ett sammanhang”. En pedagog nämner att hen “läser i smågrupper för att öka chansen för talutrymme” och därmed gör barnen delaktiga.

Pedagogernas syfte med att läsa högt

Vår tredje frågeställning handlar om i vilken utsträckning pedagogerna anser att högläsning har en språkutvecklande effekt hos barnen. Här nedan redogör vi för pedagogernas svar.

Att läsa högt för barnen i förskolan kan ha olika syften. Figur 11 visar att de flesta pedagogernas syfte med att läsa högt (65 %) är att främja barns språkutveckling. Det framgår också att pedagogerna använder högläsning som ett underhållningsmoment i låg utsträckning (2 %)

Figur 11. Syfte med högläsning.

I en öppen fråga som går ut på att studera pedagogernas åsikt om den effekt som högläsning har på barns språkutveckling, framkommer det att majoriteten av pedagogerna anser att högläsningen har en stor påverkan på barnens språkutveckling så som pedagogerna uttrycker sig. De kommenterar att barnen får ett rikare ordförråd och ordförståelse eftersom de lär sig nya ord och begrepp, och en del betonar att barnen får en bättre föreställningsförmåga och utvecklar sin fantasi och kreativitet. En av pedagogerna uttrycker att barnen lär sig att lyssna, kommunicera och kunna förstå och återberätta en handling.

I resultatet understryker pedagogerna att ”barnen får höra de rätta orden” vilket är viktigt för barnens språkutveckling. Flertal av pedagogerna som deltog i enkätundersökningen lyfter fram vikten av ett utvecklande samtal om böcker och texter, vilket påverkar i sin tur språkutvecklingen hos barnen. Barnen använder språket för att återberätta en handling, samtala, lyssna och kommunicera, vilket ökar deras språkförståelse enligt pedagogerna.

Pedagogerna anser att högläsning har en stor påverkan på barnens språkutveckling eftersom det uppmuntrar dem till samtal, reflektioner och att ”barnen utmanas till att beskriva, berätta kring bilder”. Det framkommer även att högläsning utvecklar “barns intresse för böcker, talspråk, bokstäver” vilken medför i sin tur till ett rikare och varierat språk enligt pedagogerna. En pedagog uppger att högläsning har en stor påverkan på barnens språkutveckling men då gäller det enligt hen att “välja litteratur efter barnens intresse”. Hen

förklarar även att främjandet av språkutveckling är beroende av vad pedagogen har för syfte med att läsa högt.

I svaren framkommer det att pedagogernas avsikter med att läsa högt för barnen i förskolan är att främja barnens språkutveckling, öka deras ordförråd, utveckla och stärka språket, skapa erfarenheter och förkunskaper, samt skapa intresse för böcker hos dem. Ett gemensamt syfte för de flesta pedagogerna som deltog i studien är att utveckla och stimulera språket hos barnen, skapa fantasiförmåga, skapa språkförståelse och väcka barnens intresse och fantasi. Att stärka gruppkänslan i barngruppen samt lusten att lära och upptäcka är exempel på andra avsikter som pedagogerna har med att läsa högt. Ett av syftena är att ha ”en mysig stund tillsammans” samt att samspela och kommunicera, vilket leder i sin tur till utveckling hos barnet såsom en pedagog uttrycker sig.

Det visar sig även att pedagogernas syfte är att skapa olika stämningar såsom spänning och glädje. Bland syften framkommer det att högläsning används både som ett avkopplingsmoment och ett underhållningsmoment. En pedagog beskriver om att ” barnen får sitta ner en stund, det är full fart jämt”. Några få pedagoger uttrycker att deras syfte med högläsning är ” en lugn och avkopplande stund, nedvarvning”. Bland pedagogernas syfte med att läsa högt är att ge barnen en positiv bild av böcker och läsning och att tillsammans med dem reflektera över böckerna och det lästa. Flertalet pedagogers avsikt är att göra barnen delaktiga i sin vardag, och att de ska bli intresserad av böcker, samt väcka deras läslust.

Pedagogerna uppger att de läser i syfte att främja barns koncentration under läsningen samt deras inflytande. Pedagogen säger att ”läsningen ska helst ske under förmiddagen då barnen har mer koncentration”. Några få pedagoger beskriver att deras avsikt med att läsa högt är att undervisa barnen. En annan avsikt är ett pedagogiskt verktyg för att barnen ska lära in andra saker. Bland svaren framkommer det också att högläsning används för att främja samtal mellan barnen och pedagogen och barnen sinsemellan. Några få pedagoger förklarar att de har ett avkopplande syfte med högläsningen för att skapa trygghet hos barnen, eller för att underlätta för dem att komma ner i varv.

Respondenterna som deltog i enkätundersökning hade olika svar på följdfrågan som ställdes angående utvecklingseffekterna som högläsningen har på barnen. Enligt respondenterna lär sig barnen nya ord, får ett utökat ordförråd och ordförståelse men även ”förmåga att uttrycka sina tankar och sin fantasi” genom att höra nya ord. Respondenterna påstår att högläsningen har viktiga utvecklingseffekter inom läs- och skrivutveckling, såsom ökning och fördjupning av språkljud, uttal, empati och även kognitiva och emotionella förmågorna. Utveckling av kamratskap, samspel, gruppkänsla, kommunikation, ökat intresse för böcker och bokstäver visar sig också i pedagogernas svar. Enligt majoriteten av pedagogerna bidrar högläsningen till samtal och kommunikation genom att utmana barnen att beskriva och berätta kring bilderna. Barnen får dessutom höra olika benämningar på saker, får andra synvinklar på sin omvärld och ett rikare språk och meningsbyggnad enligt flera av pedagogerna.

DISKUSSION

Under den här delen presenterar vi vår resultatdiskussion, slutsats, metoddiskussion och didaktiska konsekvenser.

Resultatdiskussion

I den här delen kommer vi att diskutera resultatet av vår enkätundersökning. Som vi tidigare nämnde är vårt syfte att undersöka hur ofta skapas tid och tillfällen för högläsning i förskolan, och hur pedagogerna arbetar med barns delaktighet i lässtunden för att öka deras inflytande, samt pedagogernas avsikt med högläsning.

Tillfällen för högläsning

Pedagogerna i vår studie uttrycker att de läser för barnen flera gånger om dagen. Här kan vi se att det möjligen har skett en utveckling eftersom pedagogerna ägnar flertalet tillfällen åt högläsning. Detta skiljer sig från forskning som Damber och Nilsson (2015) genomförde, som visar på att pedagogerna läser bara en gång under dagen och att de inte har tid för att läsa högt och de sällan har planerade högläsningstunder. Även i den tidigare forskning som Alatalo och Westlund (2019) genomförde, lyftes det fram att pedagogerna inte har tid att läsa högt för barnen.

I resultatdelen av vår studie kan vi utläsa att både den spontana och den planerade högläsningen sker flera gånger om dagen. Högläsningen tycks prioriteras och därmed skapas mer tid och utrymme för ämnet i förskoleverksamheter. Vårt resultat stämmer överens med den forskning som Brodin och Renblad (2018) utförde som visar att pedagogerna har en rutin för högläsning, både planerad och spontan. Heimer (2016, s.18) beskriver i sin bok om önskemålet om att skapa och ge utrymme både för spontan och planerad högläsning i förskolan.

I vårt resultat kan vi tyda att högläsning främst sker efter lunch (50 %) och minst i väntan på föräldrarna (4 %). Heimer (2016, s.19) presenterar i sin bok att det egentligen inte spelar någon roll när högläsning sker utan det som spelar roll är när pedagogerna har ett språkutvecklande syfte med att läsa högt, vilket väcker tankar hos barnen och bidrar till samtal och kommunikation.

Barns delaktighet i högläsningen

När det handlar om barns delaktighet i högläsningen kan vi utläsa att de flesta pedagogerna delar upp barnen i smågrupper vid högläsning. Heimer uttrycker i sin bok (2020, s.61) att det är av stor vikt att dela in barnen i mindre grupper om 4-5 barn, så att de får möjlighet att lyssna till boken och skapa relation och trygghet till gruppen. Vår studie skiljer sig från Alatalos och Westlunds (2019) studie som visar att pedagogerna läste i de större barngrupperna. Men däremot stämmer den med studierna som Brodin och Renblad (2018) och Svensson (2011) utförde, som visar att barnen delades upp i både stora och i smågrupper, det vill säga grupper om 3-5 barn.

Det framkommer även i vår studie att barnen ofta har möjligheten att bestämma bok, och att barnens intresse (72%) avgör val av bok vid lässtunden. Detta är gemensamt med den studien som Brodin och Renblad (2018) utförde, och som visade på att pedagogerna var lyhörda till barnens intresse i val av bok och att de samtalande med barnen gällande bokens innehåll. Detta

kan kopplas till den sociokulturella teorin, specifikt den proximala utvecklingszonen som bygger på att lärande som sker i det sociala samspelet mellan den vuxne och barnet. Säljö (2014, s.66) beskriver att människan är skapad för att anta den sociala samvaron och samspel mellan individer.

I vårt resultat kan vi utläsa att i val av bok är det många gånger pedagogerna tillsammans med barnen (49 %) som avgör valet. Därmed gör pedagogerna barnen delaktiga i högläsningen, genom att vara med och välja bok, och att de utgår ifrån barnens erfarenheter och intresse i val av böcker. Majoriteten av pedagogerna förklarade att de brukar samtala med barnen om bokens innehåll samt bilderna i boken, vilket visar att det sker samspel mellan barnen och pedagogerna. Heimer (2020, s.65) beskriver i sin bok att det är viktigt att ge barnen utrymme till att kommunicera om texten och bilderna samt ge barnen en möjlighet till att ställa frågor. Författaren poängterar också att det är viktigt att låta barnen få tid till att berätta om egna händelser som är kopplade till boken. Vårt resultat skiljer sig från den undersökning som Damber och Nilsson (2015) genomförde och som visade på att det mest var envägskommunikation som skedde under högläsning, eftersom det var barnen som tog initiativet för samtalen i högre utsträckning än vad pedagogerna gjorde.

Pedagogerna i vår studie lyfte fram att de brukar ställa frågor kring bokens innehåll och samtala med barnen angående bokens händelse. Detta gör de för att väcka fantasi och kreativitet hos barnen. Det vi kan utläsa är att respondenterna i vår studie har goda kunskaper hur de engagerar barnen i högläsningen, för att därefter göra de delaktiga i stunden. Detta kan relateras till begreppet scaffolding som skapas genom att utmana barnet att tänka vidare och därefter komma i kontakt med den proximala utvecklingszonen. Vårt resultat skiljer sig åt från den forskning som Damber (2015) genomförde och som visar att pedagogerna inte hade tillräckligt med kunskap om hur de skulle samtala med barnen beträffande det de läser.

Pedagogernas syfte med att läsa högt

Det framkommer i vår enkätundersökning (65 %) att pedagogernas avsikt med att läsa högt är framförallt är att främja språkutvecklingen hos barnen. Pedagogerna framhåller att barnen lär sig att kommunicera, återberätta, samtala och samspele. Vårt resultat stämmer överens med den studien som Brodin och Renblad (2018) genomförde och som visar att pedagogernas syfte med att läsa högt är att främja språkutvecklingen hos barnen. Detta skiljer sig från tidigare forskning (Alatalo, Strid & Westlund 2016; Alatalo & Westlund 2017), där det betonas att pedagogerna använde högläsning som ett verktyg för att organisera dagen eller en avslappningsmetod för att barnen ska lugna ner sig. Resultat i deras forskning kan möjligen ha påverkats av den metod som användes för att genomföra undersökningen, vilket är fokusgruppsamtal, där svaren beskriver verkligheten som den är, utan att försköna det. Även Damber och Nilsson (2015) lyfter fram att pedagogerna använder högläsningen för att skapa lugn och ro i barngruppen. Säljö (2014, s.232) förklarar att kommunikation och interaktion är centrala för barns lärande och som sker i det sociala samspelet med andra vuxna.

Majoriteten av pedagogerna i studien menar att högläsning påverkar barnens språkutveckling i hög utsträckning. Detta stämmer överens med den tidigare forskning som Alatalo och Westlund (2019) genomförde och som visade att vissa pedagoger använde sig av högläsning för att utveckla språket hos barnet. I vårt resultat förklarar flertal pedagoger att deras avsikt är att främja barnens språkutveckling, öka deras ordförråd och utveckla och stärka språket hos dem. Gjems (2018, s.152) lyfter fram högläsning som en viktig aktivitet som främjar barns

språkutveckling, och detta sker genom att barnen får höra nya ord, samtala om texter med en aktiv pedagog som ställer frågor och samtalar kring texter.

Slutsats

En slutsats som vi kan dra efter vi har diskuterat vårt resultat är att det möjligen har skett en utveckling i pedagogernas syn på högläsning i jämförelse med den tidigare forskning som vi har hänvisat till i vårt arbete. Det är märkbart att pedagogerna dagligen ägnar tid åt den spontana och den planerade högläsningen i hög utsträckning för att väcka läslusten och intresse för böcker. Detta kan möjligen bero på att en större andel av pedagogerna som deltog i vår forskning har fått förutsättningar genom att gå en fortbildning i Läsluft (72 %) och även att de flesta pedagoger har en positiv inställning till högläsning. Däremot kan det möjligen finnas ett behov av kompetensutveckling hos pedagogerna som inte svarade på de öppna frågorna (se tabell 1) på grund av osäkerhet eller tidsbrist, eftersom de öppna frågorna kräver både kunskap och tid att svara på dem.

Skolverkets rekommendationer gällande högläsning visar på att barn lär sig i sociala sammanhang under sociokulturell påverkan. I Skolverkets text står det att ”Barnen lär sig genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iaktta, samtala och reflektera” (Lpfö 18 2018, s.11). Vi kan konstatera att pedagogerna arbetar med högläsning i syftet att främja språkutveckling hos barnen, genom att barnen får ökat ordförråd och lär sig nya ord och begrepp som de inte brukar använda i vardagen. När det gäller barns delaktighet kan vi dra slutsatsen att barn har ett inflytande i stunden genom val av böcker, samtal och kommunikationen som sker under stunden.

Metoddiskussion

Vi använde oss i vår studie av en kvantitativ metod i form av enkät, för att kunna kvantifiera genom att mäta hur ofta eller hur mycket någonting sker. Vi har även använt oss av den kvantitativa metoden eftersom vi var intresserade av att få in flera svar till forskningen. Fördelen med att använda sig av enkätundersökning som metod är att ett större antal respondenter kan nås och därmed berika studiens datainsamling i stort utsträckning. I en enkätundersökning kan resultaten generaliseras om det är en större grupp av människor som har besvarat enkäten.

I vår studie blir resultatet mer tillförlitligt och trovärdigt, eftersom vi lyckades nå ut till fler respondenter än vad vi skulle ha gjort om vi hade använt oss av intervjuer eller observationer. Intervjuer och observationer är mer tids- och resurskrävande än vad enkäter är. Fekjær (2016, ss.18-19) förklarar att enkät är en lämplig metod att använda sig av för att nå ett större urval i en population vid en studie samt att resultaten av enkäten blir mer pålitliga och trovärdiga. Enkäterna delades ut i form av papperskopior till både rektorer och ansvariga kontaktpersoner, som i sin tur ansvarade för att dela ut dem till alla respondenter. Enligt Dimenäs (2007, s.89) är det en fördel med att lämna ut enkäterna själva. I samband med det har forskaren en möjlighet att svara på eventuella frågor, informera om dess syfte, på vilket sätt enkäterna ska lämnas tillbaka och samtidigt ge ett slutdatum.

Nackdelen med en enkätundersökning är bortfallet som kan bli för att några respondenter väljer att inte svara på enkäten eller några av frågorna. Fekjær (2016, s.21) lyfter fram problematiken i en enkätstudie vilket är bortfallet som orsakas av att några av respondenter

inte svarar på enkäten eller vissa frågor i den. Det som var positivt med vår enkätundersökning var att respondenterna svarade på alla de slutna frågorna, men ett fåtal valde att inte svara på en eller fler av de öppna frågorna vilket resulterade i ett visst bortfall. Detta belyser Trost (2016, s.74) som hävdar att i de öppna frågorna kan det vara problematiskt med att några respondenter kan välja bort att svara på de frågorna på grund av osäkerhet.

I vår enkätstudie formulerade vi frågor av kvalitativt inslag för att få mer beskrivande svar av respondenterna. Majoriteten av de som deltog i vår enkätstudie svarade dock på de öppna frågorna. En annan nackdel som författaren nämner är att de öppna frågorna är tidskrävande eftersom det tar längre tid att koda dem. I kodningen sker ett tolkande moment när vi utgick från svaren och gav dem olika koder. Samtidigt är det viktigt att betona att de öppna svaren i enkäten ger begränsad information. För att nå ett ännu större djup i undersökningen hade intervjuer behövt genomföras, men då hade vi endast nått ut till ett fåtal.

Didaktiska konsekvenser

Vi vill med denna studie öka barns inflytande i högläsning genom att förhoppningsvis kunna bidra till utveckling av pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen i högläsningmomentet. Det kan i sin tur bidra till att stimulera barns språkutveckling. I vår studie har vi fått ta del av i vilken omfattning förskollärarna prioriterar ämnet högläsning i förskolan samt hur de anser sig arbeta med barns delaktighet, inflytande och barns språkutveckling. Vi anser liksom pedagogerna att högläsning är ett viktigt inslag i förskolan för att främja barnens språkutveckling och öka barns delaktighet och inflytande i deras vardag. Våra tips till pedagogerna är att låta högläsning ta den tid som krävs för att barnen ska få möjlighet att samtala och reflektera om texten som lästs.

Våra rekommendationer är att samtliga pedagoger ska få möjligheten att ta del av Skolverkets Läslyft i förskolan. Den finns tillgängligt på Skolverkets hemsida för att pedagoger ska kunna öka sina kunskaper kring högläsning och stödja barns språkutveckling. Vi vill betona vikten av att pedagogerna har flera planerade högläsningstillfällen varje dag. Vi vill även lyfta fram vikten av att de reflekterar över sitt förhållningssätt för att engagera barnen i högläsningen och göra dem delaktiga i stunden.

REFERENSER

Alatalo, Tarja, Strid, Anna & Westlund, Barbro (2016). Förskollärares uppfattningar om högläsningens potential som skriftspråksutvecklande pedagogik. ORCID-id: [0000-0002-2130-4797](https://orcid.org/0000-0002-2130-4797)

Alatalo, Tarja & Westlund, Barbro (2017). Fokusgruppstudie om förskollärares uppfattningar om högläsning som ett redskap för att stödja barns framväxande läsförståelse i förskolan. ORCID-id: [0000-0002-2130-4797](https://orcid.org/0000-0002-2130-4797)

Alatalo, Tarja & Westlund Barbro (2019). Preschool teachers' perceptions about read-alouds as a means to support children's early literacy and language development. *Journal of Early Childhood Literacy*, 0(0), s. 1-23. DOI: 10.1177/1468798419852136.

Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Arnqvist, Anders (2014). Kvantitativa data-exemplet barns läsande. I Löfdahl, Annika, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber Kap.9, s.104-121 (17s).

Brodin, Jane & Renblad, Karin (2018). Improvement of preschool children's speech and language skills. *Early Child Development and Care*, 190:14, 2205-2213, DOI: 10.1080/03004430.2018.1564917

Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Damber, Ulla (2015). Read-alouds in preschool -A matter of discipline? *Journal of Early Childhood Literacy* 2015, Vol. 15(2): 256–280 DOI:10.1177/1468798414522823

Damber, Ulla & Nilsson, Jan (2015). Högläsning med förskolebarn- disciplinerande eller frigörande. I Olin-Scheller Christina & Tengberg Michael (red.) (2015), *svensk forskning om läsning och läsundervisning*. 1. Uppl. Kap 1, s.15-26 (11s)

Dimenäs, Jörgen (red). (2007) *Lära till lärare, Att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm

Fekjær, Silje Bringsrud (2016). *Att tolka och förstå statistik*. 1. Uppl. Malmö: Gleerups

Gjems, Liv (2018). *Förskolans arbete med tidig litteracitet - på barns villkor*. (Uppl. 1:2). Studentlitteratur AB, Lund.

Heimer, Maria (2020). *Den betydelsefulla högläsningen -med barn i förskolan*. (Uppl. 1:3) Studentlitteratur AB, Lund

Heimer, Maria (2016). *Högläsning i förskola- Vägledning till litteraturen*. (1. Uppl.) Stockholm: Gothia Fortbildning

Hjalmarsson, Maria (2014). Enkäter till förskollärare. I Löfdahl, Annika, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber. Kap 13, s.157-166 (10s)

Kihlström, Sonja (2007). Att undersöka. I Dimenäs, Jörgen (red.) (2007) *Lära till lärare, Att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm. Kap 14, s.226-246 (21)

Läroplan för förskolan *Lpfö 18 (2018)*. Stockholm: Skolverket

Simonsson, Maria (2004). *Bilderboken i förskolan: En utgångspunkt för samspel*

Skolverket (2021). *Läsluft i förskolan*.

Svensson, Ann-Katrin (2009). *Högläsning i förskola och förskoleklass – hur vanligt är det?*

Svensson, Ann-Katrin (2011). *Språkstimulerande miljöer i förskolan. En utvärdering av Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik. Ett projekt under åren 2008 – 2010*

Säljö, Roger (2014). *Lärande i praktiken- Ett sociokulturellt perspektiv*. Upplaga 3:6. Studentlitteratur AB, Lund

Trost, Jan (2016). *Enkätboken*. Upplaga 5.1, studentlitteratur AB, Lund

Wallerstedt, Cecilia (2020), Ett sociokulturellt perspektiv. I Åkerblom, Annica, Hellman, Anette & Pramling, Niklas (red.) (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Malmö: Gleerup. Kap 3, s.41-55 (15s).

Åberg-Bengtsson, Lisbeth & Pramling, Niklas (2020), Data att räkna med- om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I Åkerblom, Annica, Hellman, Anette & Pramling, Niklas (red.) (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Malmö: Gleerups. Kap 11, s.185-204 (20s).

BILAGOR

Bilaga 1: Missivbrev

Hej!

Vi heter Nelly Semaan Charro och Christine Thorander, vi läser förskollärarytbildning för pedagogiskt verksamma på Högskolan i Borås, och nu är det vår sista termin och vi ska skriva ett examensarbete om högläsning i förskolan. Syftet med vår forskning är att undersöka hur ofta skapas tid och tillfällen för högläsning i förskoleverksamheter, samt vad har pedagogerna för avsikt med att läsa högt för barnen och i vilken utsträckning görs barnen delaktiga i stunden. Vi skulle vara tacksamma om ni skulle vilja vara med och besvara frågorna i vår enkät. I vår studie kommer era enkätsvar vara en del av resultatet i studien, inga namn eller personuppgifter kommer att visas i arbete, detta innebär att ni kommer att vara anonyma, och svaren på enkäten kommer att behandlas konfidentiellt. Uppgifterna som framkommer i undersökningen kommer enbart att användas i denna undersöknings syfte. Vi ser fram emot att ta del av era svar på frågorna. Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

Lämnas tillbaka senast den XXXX

Vi tackar för att ni tagit er tid och medverkat i vår studie!

Med vänliga hälsningar

Nelly Semaan Charro

Christine Thorander

Bilaga 2: Enkätformulär

Hur arbetar du med högläsning i er verksamhet?

1. Kön

- Man
- Kvinna
- Annat

2. Ålder

- 18-23
- 24-29
- 30-35
- 36-41
- 42-47
- 48-53
- 54-59
- 60-65

3. Utbildningsnivå

- Förskollärare
- Barnskötare
- Ingen pedagogisk utbildning

4. Antal år i förskolan som yrkesverksam

- 0-5
- 6-11
- 12-17
- 18-23
- 24-29
- 30-35
- 36-41
- 42-46

5. Har du tagit del och fått fortbildning i högläsning genom Läslyftet?

- Ja
- Nej

6. Vilken inställning har du själv till ämnet högläsning?

Negativ

Positiv

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Hur ofta läser du högt för barnen i din verksamhet?

- Flera gånger om dagen
- En gång om dagen
- En gång i veckan
- Ett par gånger i månaden
- Mer sällan

8. Hur ofta sker spontan högläsning i din verksamhet?

- Flera gånger om dagen
- En gång om dagen
- En gång i veckan
- Ett par gånger i månaden
- Mer sällan

9. Hur ofta sker planerad högläsning i din verksamhet?

- Flera gånger om dagen
- En gång om dagen
- En gång i veckan
- Ett par gånger i månaden
- Mer sällan

10. När sker främst högläsning under dagen?

- Innan frukost
- Efter frukost
- I väntan på en aktivitet
- Innan lunch
- Efter lunch
- I väntan på föräldrarna

11. Hur delas barnen in vid högläsning?

- I små grupper, 1-4 barn
- I mellanstora grupper, 5-8 barn
- I stora grupper, fler än 9

12. Hur ofta har barnen möjlighet att själv välja bok vid högläsning?

- Alltid
- Ofta
- Sällan
- Väldigt sällan
- Aldrig

13. Vem eller vilka är det som avgör val av bok vid högläsning?

- Du själv
- Barnen
- kollegorna
- Du tillsammans med barnet
- Annat _____

14. Vad är det som avgör val av böcker vid högläsning?

- Barnens intresse
- Temat som ni jobbar med
- Annat _____

15. På vilket sätt gör du barnen delaktiga i högläsning?

16. Vilket av nedanstående förslag stämmer in bäst med ditt syfte att läsa högt?

- Ett pedagogiskt verktyg
- Ett underhållningsmoment
- Avkoppling
- Främja barns språkutveckling
- Skapa intresse för böcker hos barnen
- Annat: _____

17. I vilken utsträckning tycker du att högläsning påverkar barnens språkutveckling?

18. Vad har du för avsikt med att läsa högt för barnen? Och vilka utvecklingseffekter anser du högläsning har på barnen?

Tack för din medverkan!

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se